

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби
Кафедра публічної політики
Інститут досліджень безпеки Європейського Союзу (Франція)
Гранадський університет (Іспанія)
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)
Університет імені Неджметтіна Ербакана (Туреччина)
Державний університет в Гуарапуаві (Бразилія)

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

20–21 травня 2022 року

Харків
2022

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

Редакційна колегія:

Балацинова А. Д. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Васильєва С. О. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кін О. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Собченко Т. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Цапко А. М. – канд. пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №7 від 20.07.2022 року)*

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 травня 2022 р.) / за ред. Боярської-Хоменко А. В., Попової О. В. ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 498 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти з питань методології, історичного та компаративного дискурсу розвитку педагогічної науки; організаційних, дидактичних і методичних засад реалізації дистанційного та змішаного навчання; педагогічних засад інклюзивної освіти; інновацій в освіті; розвитку загальної і вищої освіти; освіти дорослих; цифрових трансформацій в публічному управлінні та адмініструванні.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, здобувачам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Твердохліб Т. С. , Мажуга А. В.	186
Педагогіка партнерства в умовах дистанційного навчання: особливості роботи класного керівника з батьками	
Ткачов С. І., Ткачова Н. О., Щебликіна Т. А.	190
Реалізація індивідуальної траєкторії навчання здобувачів вищої освіти у цифровому середовищі	
Usakli H.	193
Social and Emotional Learning Deficiency Due to Internet Addiction of University Students	
Цимбал О. М.	196
Упровадження форм і методів дистанційної освіти у професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва	

ЕКЦІЯ ІІІ ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Бабиніна Ю. Р., Мельниченко М. В., Рощенко О. О.	200
Художньо-творча діяльність дітей з особливими потребами	
Біла О. О., Левицька Ю. В.	204
Застосування методики «тан-содерберг» у процесі розвитку мовлення молодших школярів із синдромом дауна	
Бойчук Ю. Д., Казачінер О. С.	207
Підготовка майбутніх фахівців до оволодіння технологіями лялько терапії	
Лебедик Л. В.	211
Вимоги до інструментарію підготовки майбутніх соціальних працівників до інклюзивної освіти	

СЕКЦІЯ ІV ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ

Бабак Г. С.	215
Нові педагогічні технології у навчанні іноземних мов	
Бай Цзішен	218
Ефективність ігрових інтерактивних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти	
Васильєва С. О., У Ді, Ян Ян, Ферлій В. К.	222
Ефективність використання інноваційних технологій навчання на уроках біології	
Григораш О. В.	225
Сутнісні характеристики інноваційної компетентності вчителя	
Дем'янчук Ю. А.	228
Використання інноваційних технологій у процесі викладання історії України в коледжах	

Список використаних джерел

1. Інноваційні технології навчання : навч. посіб. Київ : [НТУ], 2016. 171 с.
2. Використання цифрових технологій на уроках біології та основ здоров'я у закладах загальної середньої освіти / Г. Білецька та ін. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України серія педагогічні науки*. 2021. Т. 4, № 27. С. 18–23.
URL: <http://78.152.183.36/bitstream/123456789/11255/1/907-Текст%20статті-1873-1-10-20220101.pdf> (дата звернення: 03.02.2022).
3. Voogt J. Challenges to learning and schooling in the digital networked world of the 21st century. *Journal of Computer Assisted Learning*. 2013. № 29. P. 403–413.
4. Stavreva-Veselinovska S. Application of ICT in teaching biology (Example of a lesson. *6th International Conference "Technics and informatics in education"* (May, 28–29, 2016). Čačak, Serbia. P. 299–300.

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Григораш О. В.

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті визначено суть інноваційної компетентності вчителя як його особистісну інтегровану якість, яка виражається у прагненні й здатності створювати та застосовувати в освітній практиці продукти інноваційної діяльності, та розкрито її сутнісні характеристики (інноваційна свідомість, інноваційна спрямованість, інноваційна креативність).

Ключові слова: учитель, інноваційна компетентність, інноваційна свідомість, інноваційна спрямованість, креативність творчість.

The article defines the essence of innovative competence of a teacher as his personal integrated quality, which is expressed in the desire and ability to create and apply products of innovation in educational practice, and reveals its essential characteristics (innovative consciousness, innovative orientation, innovative creativity).

Key words: teacher, innovative competence, innovative consciousness, innovative orientation, creativity.

Вибір інноваційного шляху розвитку як стратегічного напрямку модернізації системи освіти в Україні висуває вимоги до вчителя як професіонала, ефективно діючого педагога, який здатний гнучко і мобільно реагувати на нові умови педагогічної діяльності; творчо розв'язувати педагогічні завдання; досягати високих професійних та особистісних результатів; сприймати, створювати та впроваджувати освітні інновації, збагачуючи педагогічну теорію та практику.

Пошук найефективніших ресурсів підвищення якості освіти у закладах загальної середньої освіти актуалізує проблему формування і розвитку інноваційної компетентності вчителя. Не випадково, що останнім часом проблема інноваційної компетентності педагогічних працівників перебуває в центрі уваги дослідників, оскільки ця здатність відіграє провідну роль у здійсненні сучасної освітньої політики в Україні. Питання означеної компетентності досліджували вітчизняні і зарубіжні вчені, зокрема: Л. Ващенко, І. Дичківська, Л. Петриченко, О. Попова, А. Хуторський та інші.

Ми розглядаємо інноваційну компетентність учителя як його особистісну інтегровану якість, яка виражається у прагненні й здатності створювати та застосовувати в освітній практиці продукти інноваційної діяльності, в усвідомленні особистістю своєї професійної діяльності як цінності, що розкривається у реалізації інноваційних умінь та особистого досвіду на рівні практико-орієнтованого знання [2; 5].

Інноваційна компетентність дає можливість учителю стати конкурентоздатним і успішнішим у професійній діяльності, отримати задоволеність педагогічною працею та її результатами, реалізувати свій особистісно-професійний потенціал, самореалізуватися. Іншими словами, інноваційна компетентність забезпечує вчителю змістово-технологічну підготовленість до втілення та розвитку власного інноваційного потенціалу.

При цьому участь у створенні інноваційних освітніх продуктів їх отримання, упровадження та поширення розглядаємо як механізм саморозвитку, особистісного та професійного зростання.

Отже, *інноваційна компетентність учителя* – інтегрована професійна якість педагога, яка відображає системний рівень сформованості і нього інноваційних знань, умінь, компетенцій та досвіду інноваційної діяльності, здатності творити, створювати новий продукт, вводити нові технології та методи в освітній процес, виступаючи як міра готовності використовувати свій інноваційний потенціал для максимально ефективного досягнення цілей продуктивної професійної діяльності.

Виходячи з вище вказаних положень, логічним є твердження, що інноваційна компетентність передбачає наявність знання теорії продуктивної педагогічної діяльності, основ педагогічної інноватики, інноваційної діяльності у безперервній освіті; уявлень про напрями і тенденції розвитку інноваційних процесів в освіті на державному і регіональному рівні.

Інноваційну компетентність характеризує також наявність умінь здійснювати процес проектування, розробки, презентації та впровадження інноваційних освітніх продуктів (програм, методик, проєктів); здатність оцінювати зміни умов педагогічної реальності, співвідносити можливості учасників освітнього процесу і запроваджувати нововведення; конструктивно реагувати на неочікувані ситуації, мобільно коригувати власну діяльність, здатність відмовлятися від стереотипів, долати інерцію мислення; здатність до застосування, апробації та впровадження одержуваних інноваційних освітніх продуктів у освітньому процесі.

До основних сутнісних характеристик інноваційної компетентності вчителя відносимо: інноваційну свідомість, інноваційну спрямованість, інноваційну креативність.

Інноваційна свідомість, на думку вчених, характеризується такими параметрами, як: 1) домінування орієнтації на інноваційну діяльність порівняно зі стандартною; 2) наявність оцінки (або шкали) інновативності; 3) стійка мотивація досягнень; 4) інноваційні потреби; 5) інноваційні задуми [3].

Як результат накопиченого педагогом досвіду здійснення інноваційної діяльності інноваційна свідомість виступає регулятором інноваційної поведінки вчителя. Інноваційна свідомість учителя проявляється в процесі освоєння, розробки та впровадження нововведень у освітній процес закладу освіти.

Під **інноваційною спрямованістю** вчителя розуміємо таку якість його особистості, в основі якої лежить сукупність професійних потреб, інтересів, мотивів, цінностей, установок, які визначають інноваційний характер педагогічної діяльності, прагнення нового, досягнення акме своєї професійної майстерності.

До переліку показників інноваційної спрямованості слід віднести почуття нового, прагнення творчості, знання значимості інновацій у освіті, визнання їх переваг, вибіркове оцінювання інноваційних альтернатив, схильність до інноваційної поведінки [1].

В акмеології інноваційну спрямованість особистості розглядають як необхідний чинник досягнення професіоналізму. Вона може виявлятися в освоєнні нових ефективних алгоритмів та способів виконання діяльності, у нетривіальному вирішенні професійних завдань. Ученими встановлено прямий кореляційний взаємозв'язок інноваційної спрямованості з діяльністю та особистісними якостями осіб, які досягли визначних професійних результатів. Відсутність інноваційної спрямованості може призвести до того, що вчитель як суб'єкт педагогічної праці зупиниться у професійному зростанні [5].

Сучасна система освіти пред'являє до педагогів вимоги, які не можуть бути реалізовані без **інноваційної креативності** та знання законів продуктивної педагогічної діяльності. Креативна освіта передбачає навчання через творчість, тому вона спрямована на активізацію творчої діяльності та розвиток творчих здібностей здобувачів освіти, навчання методів генерування нових ідей та вирішення нестандартних проблем.

Поняття «креативність» і «інновації» тісно взаємопов'язані: креативність проявляється у процесі творчості, у генеруванні нових ідей, які можна поширювати, але характеру інноваційних вони набувають лише в тому випадку, якщо застосовуються в практичній діяльності. Водночас ми поділяємо позицію вчених, які визначають інноваційність та креативність різними станами. Тому варто говорити саме про інноваційну креативність, що передбачає не лише отримання в процесі продуктивної педагогічної діяльності кінцевого інноваційного освітнього продукту, що володіє новими якостями, а й здатність до його поширення та використання в освітній практиці [4; 5].

Отже, **інноваційну креативність** розглядаємо як здатність до педагогічної творчості, інновацій, прогнозування, спрямована на виконання конкретної практичної мети, що передбачає генерування нових, потенційно корисних ідей та отримання якісного нового освітнього результату, готового до використання в освітній практиці.

Підсумовуючи, важливо зазначити, що наведені характеристики інноваційної компетентності можуть реалізуватися лише за умови набуття вчителем досвіду інноваційної педагогічної діяльності, активної участі в процесах розробки, впровадження та розповсюдження якісно нових, затребуваних освітнім середовищем освітніх продуктів, які забезпечують ефективність освітніх проєктів. Для збагачення досвіду інноваційної діяльності необхідні наявність пізнавальної мотивації, прагнення саморозвитку, усвідомлення значущості інноваційних процесів у освітній практиці, активна професійна позиція, орієнтація на творчі способи діяльності, вміння аналізувати результати діяльності, позитивно-активне ставлення до професійного саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Попова О. В., Пономарьова Г. Ф., Петриченко Л. О. Основи педагогічної інноватики : навч. посіб. Харків, 2009. 192 с.
2. Попова О. В. Суть поняття «інноваційна компетентність учителя». *Теорія і практика соціального виховання: соціальна суб'єктність, активність та відповідальність* : матер. наук.-практ. конф. Х. : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2014. С. 79.
3. Поскряков А. А. Психология инновативности. Зеленоград. *Ильенковские чтения* – 99. М. : МГУ, 1999. 234 с.
4. Фролова О. С. Инновационная компетенция: структурно-содержательные характеристики. *Известия ВГПУ*. 2016. № 1 (270). С. 68–70.
5. Шмелева Е. А., Червова А. А., Мальцева Л. Д., Прияткина Н. Ю. Структурно-функциональная модель инновационного потенциала педагога. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/strukturno-funktsionalnaya-model-innovatsionnogo-potentsiala-pedagoga>.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В КОЛЕДЖАХ

Дем'янчук Ю. А.

кандидатка історичних наук

Відокремлений структурний підрозділ «Харківський фаховий коледж харчової промисловості Державного біотехнологічного університету»

м. Харків, Україна

У статті доведено необхідність застосування інноваційних технологій у сучасних закладах освіти, схарактеризовано процес використання цих технологій на заняттях з історії в коледжі, проаналізовано їх вплив на підвищення ефективності освітнього процесу та зростання пізнавального інтересу до вказаного навчального предмета з боку здобувачів. Зроблено висновки про результати практичного використання авторкою зазначених освітніх технологій в освітньому процесі.